

OBČANSKÁ VÝCHOVA – 7. ROČNÍK

Podmínky:

- výsledná známka bude tvořena známkou z písemek, ústního zkoušení (aktuality, minutky), aktivity, projektu, domácích úkolů, kompetenční známky a sešitu
- mou povinností je si vést sešit, v případě, že chybím, si musím dopsat učivo
- veškeré pracovní listy a materiály si lepím do sešitu
- sešit bude na konci pololetí zkontrolován a oznámkován
- v případě vyrušování či nekázně v hodině se stávám dobrovolníkem na zkoušení (i opakovaně)
- zapomínání sešitu/učebnice bude zohledněno v kompetenční známce

I. KAM PATŘÍM

Já a dospívání

Vývojové etapy

Lidský život rozdělujeme do **vývojových etap**. Žádnou životní etapu nemůžeme přeskočit nebo obejít. V každé nás čekají určité změny ve vývoji i způsobu života.

Viz. pracovní list

Dospívání neboli puberta

Období, ve kterém se právě nacházíte, se nazývá **puberta**. Začíná mezi 11.-13. rokem, zhruba do 15. roku. Všichni nedospíváme stejně rychle. Puberta začíná dříve u dívek než u chlapců.

Během puberty dochází k tělesným, psychickým a sociálním změnám.

A) Biologické změny

- vrozené, prvotní změny
- souvisejí se zachováním života
- růst kostí, růst ochlupení, růst vousů, mutace, růst prsou, první menstruace, zaoblování boků, rozšiřování ramen, první poluce, zvětšování pohlavních orgánů, rozvoj sexuality

B) Psychické změny

- duševní změny, týkající se lidské duše
- jsou typické pro člověka
- projevují se v našem myšlení a chování
- radost, štěstí, uspokojení, agresivita, podrážděnost, apatie, únava, emoce, vnímání, fantazie, rozumový vývoj, charakter, sebepoznání, sebekritika, svědomí, temperament, inteligence atd.

C) Sociální změny

- změny týkající se lidské společnosti
- týkají se vztahů mezi lidmi ve společnosti
- soutěživost, spolupráce, kritičnost, období druhého vzdoru, odmítání, tolerance, osamostatňování, způsob oblékání,

vůdcovství v partě, identifikace, nápodoba vzorů, empatie (vcítění se)

Životospráva v pubertě

- důležitý spánek 8-10 hodin
- dostatek pohybu střídaný s odpočinkem
- zdravá a vyvážená strava
- dostatek tekutin – neslazené vody

Poruchy příjmu potravy

- rizikem v pubertě jsou přehnané diety, které se týkají hlavně dívek, ale čím dál více i chlapců
- **mentální anorexie**
  - duševní nemoc
  - extrémní hladovění
- **bulimie**
  - záchvatovité přejídání a následné vyvolání zvracení

Člověk jako osobnost

Každý člověk je jedinečná **osobnost** – má své zvláštnosti a vždy se liší od druhých lidí. Odlišujeme se od ostatních svými **tělesnými (fyzickými) vlastnostmi** (barvou vlasů, očí nebo tělesnou výškou...).

Lišíme se ale i svými **duševními (psychickými) vlastnostmi**:

- SCHOPNOSTI
- CHARAKTER

Schopnosti

= vlastnosti osobnosti, které jsou předpokladem pro úspěšné vykonávání nějaké činnosti. Vyvíjejí se učením či výcvikem.

Po svých předcích dědíme určité **vlohy** (vrozené schopnosti k nějaké konkrétní činnosti – vlohy hudební, pohybové).

Stupně schopnosti:

Charakter

= typické morální vlastnosti pro člověka (jak se chová, jak jedná)

- záporné a kladné vlastnosti
- charakter se utváří především v předškolním věku (od 3-8 let) se utvoří cca 80%
- o změnu charakteru se může snažit každý sám – SEBEVÝCHOVOU.

Úkol č. 1.: uč. s. 9 - Vypiš, jak se projevuje charakter k druhým lidem

Úkol č. 2.: Potrhni modře kladné a červeně záporné charakterové vlastnosti:

čestný chamtivý rozmazlený ochotný upřímný

pomstychtivý žárlivý milý namyšlený

hrubý marnivý nezištný pečlivý čistotný kamarádský

PAMATUJ: Rozvíjej své kladné vlastnosti a potlačuj ty záporné!!!!!!

Úkol č. 3. Spoj vlastnost s příslušným přirovnáním ke zvířeti.

Je drzý jako ...

Je líný jako ...

Je hbitý jako ...

Je pilný jako ...

Je mazaný jako ...

Je moudrý jako ...

Za D.Ú. Na každé písmeno svého jména napiš vlastnost, která Tě vystihuje

Příklad: jméno - **JOSEF**

J – ješitný

O – obětavý

S – srandista

E – energický

F - flegmatik

Žijeme ve společnosti lidí

Sociální skupiny

Člověk jako **tvor společenský** vytváří **společenské skupiny**.

Sociální skupina = spojení min. dvou lidí, kteří mají společné cíle, hodnoty a zájmy....

Sociální skupiny členíme:

A. Podle členství

- a. **Dobrovolné** – neformální (rodina, parta vrstevníků) - vytváří se spontánně, členové mají vlastní pravidla
- b. **Povinné** – formální (školní třída, pracovní kolektiv) - zde platí pevně stanovená pravidla

B. Podle velikosti

- a. **Malé** (rodina, třída)
- b. **Velké** (národ, studenti školy)

C. Podle stability

- a. **Primární** – přirozená (rodina)
- b. **Sekundární** – druhotná, uměle vytvořená (školní třída)

D. Podle přístupu

- a. **Otevřená** (zájmový kroužek) – členem se může stát kdokoli
- b. **Uzavřená** (sekta) – členem se stane jen někdo

Nejdůležitější sociální skupiny

Rodina

- první společenská skupina, do které se po narození začleníme
- poskytuje nám pocit bezpečí, lásku, učí nás určitému způsobu života a chování, zajišťuje naše potřeby

Úkol: Přiřad'

výchovná, citová, ochranná, biologická, materiální

- **funkce** – poskytování lásky, pocit štěstí a porozumění svým členům
- **funkce** – zajišťování rodu prostřednictvím dětí
- **funkce** – výchova dětí, pravidla chování, rodina jako vzor
- **funkce** – zajištění materiálního zázemí – jídlo, televize
- **funkce** – ochrana, pocit bezpečí

Řešení:

- **citová funkce** - poskytování lásky, pocit štěstí a porozumění svým členům
- **biologická funkce** - zajišťování rodu prostřednictvím dětí
- **výchovná funkce** - výchova dětí, pravidla chování, rodina jako vzor
- **materiální funkce** - zajištění materiálního zázemí - jídlo, televize
- **ochranná funkce** – ochrana, pocit bezpečí

Kamarádká skupina (parta vrstevníků)

- ze skupiny vrstevníků si vybíráme ty, se kterými si nejlépe rozumíme
→ stanou se našimi **kamarády**
- s kamarádkou skupinou se scházíme – při sportu nebo v zájmových kroužcích
- při výběru skupiny kamarádů musíme být opatrní...Proč? Vypiš
  -
  -
  -
  -

Úkol: Z uč. s. 12 splň úkol na konci strany

Co svědčí o skutečném projevu kamarádství?

- -
- -
- -

Školní třída

- zde se setkáváme s prvními povinnostmi a pravidly závaznými pro všechny, s prvními úspěchy i neúspěchy
- seznamujeme se s novými lidmi a učíme se s nimi vycházet

Řešení názorového střetu

- v každé sociální skupině dochází k neshodám, které mohou přerůst v konflikty
- měli bychom se naučit řešit konflikty dohodou a hledat přijatelný kompromis

Ve školních lavicích

Škola nás nejen vzdělává, ale i vychovává. Formuje naši osobnost, získáváme v ní vědomosti a dovednosti, které budeme využívat po celý život. V dnešní době se je potřeba se stále učit novým věcem, a proto *nikdy naše učení neskončí a bude trvat po celý život.*

Povinná školní docházka = zákonem stanovená povinnost navštěvovat školu. V ČR trvá 9 let a začíná ve věku 6 let (možný odklad).

Náš život ve škole je řízen určitými pravidly, která jsou sepsána ve **školním řádu**. V něm najdeme práva a povinnosti žáků a učitelů.

+ Pracovní list – Desatero správného učení

Komunikace

= slouží k dorozumívání mezi lidmi, k předávání informací, vzájemnému poznání, vytváření mezilidských vztahů

Dělí se:

A. Verbální (slovní) komunikace

- dorozumívání prostřednictvím mluvených nebo psaných slov
- typickým příkladem je rozhovor (dialog)

B. Neverbální (mimoslovní) komunikace

- komunikace beze slov, např: pohybem těla, poklepáním na rameno, výrazem obličeje

Ke zvláštním formám komunikace řadíme:

- znakovou řeč pro neslyšící
- slepecké Braillovo písmo
- morseovku
- prstovou abecedu

Za D.Ú. vyhledej na internetu více informací o zvláštních druzích komunikace

NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE ostatní

- **proxemika** – vzdálenost, využit
- **oční kontakt**
- **mimika** - výrazy obličeje
- **kinezika** – dynamika těla
  - **pohyb** (nohy, hlava, boky...aj.
  - **gestika** - pohyby rukou
  - **haptika** - dotyk
  - **podávání rukou**
- **posturika** – postoj/držení těla
- **chronemika** – práce s **ČASEM**

Zdroj: <https://slideplayer.cz/slide/11495677/>

Asertivita, agresivita, pasivita

Na neshody a konflikty lidé reagují různě:

- agresivně
- asertivně
- pasivně

Pasivita – netečnost, nečinnost, plachost
Agresivita – útočnost, dobyvačnost, snaha napadat jiné
Asertivita – sebeprosazování, sebevědomí, troufalost

Agresivní jednání – agresivně jednající člověk se prosazuje na úkor druhých, nedbá na jejich práva a oprávněné požadavky. Ponižuje je a sráží sebedůvěru ostatních lidí. Někdy dosáhne svého, ale ostatní k němu mívají záporný vztah a zpravidla mu oplácejí stejnou mincí

Pasivní jednání – pasivně jednající člověk nedokáže jasně sdělit své potřeby a přání. Zároveň je bezbranný vůči požadavkům druhých lidí. Chybí mu jistota v jednání a trápí ho, že se nedokáže přiměřeně uplatnit

Asertivně jednání – asertivně jednající člověk dokáže přesně a jasně definovat, o co mu jde, jak situaci vidí, co si o ní myslí a jak ji prožívá. Má kladný postoj k druhým lidem a přiměřené sebevědomí. Chová se sebejistě a zároveň respektuje druhé a ctí jejich důstojnost. Jeho vystupování je klidné, celkově působí uvolněným dojmem

Pravidla chování

Žijeme ve společnosti lidí, a proto si musíme osvojit **pravidla**, která v ní platí.

Rozlišuje tři základní typy pravidel chování:

1. **právní normy (zákony)**
2. **morální pravidla**
3. **společenská pravidla**

- **PRÁVNÍ NORMY (ZÁKONY)**

- psané *právní normy* se nazývají **zákony**
- stanovují, co člověk musí dělat a co nesmí
- porušení zákonů může být trestné – viníka vyšetřuje *policie* a trest vyměřují *soudy*
- každá společnost se řídí vlastními pravidly
- zákony se ve společnosti obměňují a „*neznalost zákona neomlouvá*“

- **MORÁLNÍ PRAVIDLA**

Morálka = je soubor představ sdílených v určité společnosti a době o tom, jaké chování je dobré

Morální pravidla jsou souborem nepsaných pravidel, která nám říkají, že nemáme hledět jen na svůj prospěch, ale brát ohled i na ostatní

Osobní morálka = každý člověk určitým způsobem vnímá dobro a zlo, jak je slušný, ohleduplný a zdvořilý. Měli bychom se k druhým lidem chovat **taktně**, **ohleduplně** a s **úctou**. Při porušení těchto zásad nás netrestá policie a soudy, ale je to otázka jen našeho **svědomí** případně opovržení společnosti.

„Chovej se k druhým tak, jak chceš, aby se o ni chovali k tobě.“

- **SPOLEČENSKÁ PRAVIDLA**

Společenská pravidla neboli **etiketa** = soubor psaných i nepsaných pravidel společenského styku v různých životních situacích. Porušení těchto pravidel není trestné.

Ve dvojicích se zamyslete nad nejdůležitějšími spol. pravidly a ty vypište a vysvětlíte.

- Zdravení a podávání ruky (z uč. 20 nakreslit obrázek)
- Čestné místo
- Představování se
- Při hovoru
- Chování na veřejnosti
- Návštěva kulturních podniků

II. JÁ A SPOLEČENSKÝ SYSTÉM

Česká republika

ČR vznikla jako samostatný stát **1.1.1993**. ČR je svrchovaný, demokratický a právní stát.

Podle Ústavy ČR je moc ve státě rozdělena na tři složky.

Úkol: Vzpomeň si na loňský rok a vypiš tři složky moci ve státě

-
-
-

Moc zákonodárná

- reprezentuje jí **PARLAMENT**
- vytváří a schvaluje zákony
- parlament má dvě části:
  - **POSLANECKÁ SNĚMOVNA** - 200 poslanců, volených od 21 let na 4 roky
  - **SENÁT** – 81 senátorů, volených od 40 let na 6 let

Moc zákonodárná

- reprezentuje jí prezident a vláda
- správa a řízení státu
- reprezentuje jí:

PREZIDENT

- volí ho občané, stojí v čele státu a reprezentuje ho

VLÁDA

- řídí zemi a prosazuje zákony

- tvoří jí předseda vlády (premiér) a ministři

Moc soudní

- reprezentují ji nezávislé soudy
- řeší spory, rozhodují o právech a povinnostech, vynášejí tresty

Úkol. Z uč. nakresli obrázek: *Systém volby a jmenování představitelů moci zákonodárné, výkonné a soudní*

PREZIDENT = nejvyšším představitelem státu, kterého v ČR volí sami občané

- funkční období je na 5 let a může být zvolen jen 2x za sebou

Základní povinnosti prezidenta:

- vrchní velitel ozbrojených sil
- podepisuje zákony, případně je vrací k novému projednávání
- reprezentuje stát v zahraničí a při oficiálních návštěvách
- propůjčuje a uděluje státní vyznamenání

Úkol č. 1. z uč. s. 26 vypiš všechny české prezidenty chronologicky za sebou

Žijí s námi

Na světě žijí různí lidé, kteří se liší *vzhledem* (vzrůstem, barvou kůže, vlasů), *řečí* a *kulturou*.

Národnostní menšiny

V jednom státě mohou žít kromě hlavního národa i příslušníci několika národnostních menšin.

Národnostní menšina = skupina občanů, která se odlišuje od většinového národa svým etnickým původem, jazykem a kulturou

- v demokratických zemích vlády umožňují národnostním menšinám udržovat své národní zvyky a tradice!!

Z uč. s. 29 zjistí, co je to rasismus

Nejpočetnější národnostní menšiny v ČR jsou:

- Slováci, Poláci, Romové, Němci, Vietnamci, Ukrajinci, Maďaři a Rusové

Za D.Ú.uč. s. 28 – 29 si udělej výpisky ke každé z národnostních menšin

Vlastenectví

Vlastenectví = citový a kladný vztah ke státu, vlasti, rodné zemi, ve které žijeme.
Také je to kladný vztah k naší historii, tradicím, kultuře, udržování národních tradic, národní hrdost

Vlastenectví se projevuje:

- úctou či respektem ke státním symbolům – např. **dopiš**
- úctou k určitým místům – např. **dopiš**
- úctou k významným osobám – např. **dopiš**
- připomenutím si důležitých výročí našeho státu

Úkol č. 1 - v uč. s. 30 najdi odpověď na otázku:

Kdy se začal používat pojem vlastenectví? Proč?

!!!! K vlastenectví nepatří projevy nepřátelství a nenávisti spojené s násilím vůči lidem jiných národností nebo ras. !!!! Všichni jsme si rovni

Úkol č. 2. Vypiš min. 5 osobností z historie či současnosti, kterých si vážíš? Svůj výběr zdůvodni.

Lidská práva

Každý člověk bez ohledu na národnost, rasu, náboženské přesvědčení nebo politickou příslušnost má svá práva – **ZÁKLADNÍ LIDSKÁ PRÁVA**.

Důležitým obdobím pro vývoj lidských práv byla **Velká francouzská revoluce** v 18. století. v této době byla vydána Deklarace práv člověka a občana. Uzákoněno:

- lidé se rodí a zůstávají svobodnými a rovnými
- svoboda vlastnictví
- právo na odpor proti útlaku
- právo na bezpečnost
- svoboda spočívá v tom, že každý může činit vše, co neškodí druhému

Po druhé sv. válce v r. **1948** byla přijata **Všeobecná deklarace lidských práv**.

http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

Listina základních práv a svobod v ČR

- každý stát na ochranu lidských práv a svobod přijímá vlastní zákony
- v ČR byl přijat dokument – **Listina základních práv a svobod**

Z uč. s. 32 si vypiš čtyři hlavní oblasti práv a svobod

Čtyři hlavní oblasti práv a svobod:

Zvláštní lidská práva

- existují skupiny lidí či celé národy, které jsou více ohroženy, a proto je potřeba jejich práva více chránit
- jsou to: děti, handicapovaní lidé, národnostní menšiny, lidé různého náboženského vyznání, uprchlíci, staří občané

Právo znamená i povinnost

- každý člověk má nejen práva, ale i povinnosti
- aby společnost dobře fungovala, musíme všichni dodržovat své povinnosti a práva

povinnost = to, co člověk má nebo musí udělat

Porušování lidských práv

- i v době, kdy platí Všeobecná deklarace lidských práv, jsou bohužel tato práva porušována

úkol: vypiš min. 5 zemí, kde dochází k porušování lidských práv

K porušování lidských práv často dochází vlivem předsudků

PŘEDSUDEK = posuzování lidí podle toho, co jsme o nich slyšeli nebo se o nich všeobecně říká, aniž bychom zkoumali pravdivost takového tvrzení

- předsudky získáváme výchovou a kulturou
- předsudky ovlivňují naše vnímání světa

RASISMUS = ponižující nebo agresivní jednání vůči příslušníkům jiné národnosti nebo rasy

- nepřátelské pocity a postoje
- vychází z mylné představy, že lidstvo je rozděleno na odlišné rasy a možnou nadřazenost

XENOFOBIE = strach z něčeho jiného

- chorobný strach z cizinců, ale také z cizího prostředí a neznámých míst
- neúcta k jejich tradicím a kultuře

Na základě předsudků, xenofobie a rasismu vzniká **DISKRIMINACE** (z lat. *discriminare* = dělat rozdíl) = omezování práv jednotlivců nebo skupin odlišujících se od zbytku společnosti

Zamysli se a vypiš příklady rasistického chování v naší zemi (min. 3)

**!!!!!! Nezáleží na barvě kůže, národnosti, pohlaví, nebo náboženské víře →
VŠICHNI LIDÉ JSOU SI ROVNI A KE VŠEM BYCHOM SE MĚLI CHOVAT TOLERANTNĚ
A TO STEJNÉ OČEKÁVAT I OD NICH!!!!**

Tolerance = snášenlivost, schopnost a ochota pochopit druhého, vcítit se do jeho problémů

Náboženská nesnášenlivost = hodnocení člověka podle jeho náboženského přesvědčení

- je stejně nesmyslná jako rasová nesnášenlivost
- každý má právo věřit v to, co chce a zvolit si víru, která je mu blízká

ANTISEMITISMUS = negativní postoje vůči Židům, které vedly k pronásledování, společenské izolaci a fyzické likvidaci př. holocaust za 2. sv. války prováděný Německem

ÚKOL: Poznáš z uvedených situací projevy lidského chování? Opiš do sešitu a přiřaď pojmy tolerance, vlastenectví, nacionalismus, rasismus, xenofobie do tabulky

Nechci, aby s námi chodili do školy nějací cizinci.	██████████
Mně nevadí žádní cizinci, vždyť záleží pouze na tom, jaký člověk doopravdy je.	██████████
Český lid uskutečnil sbírku na stavbu Národního divadla.	██████████
Jela bych se podívat do Afriky na safari, ale bydlí tam samí černoši.	██████████
Náš národ vysoce převyšuje ostatní národy v kultuře, vědě, znalostech, šikovnosti, ... prostě ve všem.	██████████

Kde se můžeme domáhat lidských práv

Jsou-li lidská práva porušována, máme možnost požádat o pomoc:

- soudy
- Úřad veřejného ochránce lidských práv tzv. **ombudsman** (za DÚ zjisti, kdo jím je v ČR)
- sdělovací prostředky

Postihy za porušování lidských práv

- porušování lidských práv může být považováno za trestný čin
- **trestný čin** = závažné a společensky škodlivé jednání, porušování zákonů

Můžou být za své trestné činy potrestány děti a mladiství? **Odpověď najdeš v uč. s. 35 – vypiš do sešitu**

Zamysli se, jak bys trestal pachatele trestných činů Ty! Zdůvodni a zapiš do sešitu

Zjisti a vypiš, jaký je rozdíl mezi ústavní a ochrannou výchovou?

III. JÁ A OKOLNÍ SVĚT

Historická tradice

Každý z nás má někde své kořeny. Proto musíme znát minulost své země, její národní tradice i významné osobnosti.

Tradice = národní zvyky a obyčeje → to, co se předává z generace na generaci

Kultura a umění

Kultura

Kultura – z latinského slova *colo/cultus*, což znamenalo vzdělávat, obdělávat, pěstovat → vznik slova **kultura**, které vyjadřovalo pěstování nebo vzdělávání ve smyslu šlechtění

Kultura je vše, co člověk přidává k existující přírodě. Kulturou můžeme nazvat vše, co kdy člověk vytvořil nebo vymyslel, vše, co je výsledkem lidské činnosti.

Kulturu rozdělujeme na:

A. Duchovní kultura

- jsou to takové lidské výtvoř, které uspokojují duchovní potřebu člověka
- př.: hudba, věda, ideje, symboly, morálka, právo, náboženství, tradice, jazyk, hodnoty, literatura....

B. Hmotná kultura

- jsou to materiální výtvoř člověka, které slouží lidem v jejich praktickém životě k uspokojování materiálních potřeb

- př.: prostředky výroby, domy, věci denní potřeby sochy, obrazy, automobil, hřeben, budovy....

Kultura není člověku vrozená, ale učí se ji od svých rodičů a okolí. Kultura se předává z generace na generaci. Tento jev nazýváme **generační přenos**. V podobě tzv. **kulturního dědictví** se přenáší jen to, co se osvědčilo a co nové generace považují za potřebné a hodnotné.

Kulturní rozmanitost

Z uč. s. 41 si vypiš, co to je a jak ji chápeme

Akultura

- vzájemné přejímání a splývání rozdílných kultur
- př. začleňování imigrantů do jiné společnosti – možné výsledky:
  - **asimilace** – přijetí většinové kultury
  - **integrace** – začlenění do většinové kultury s uchováním kultury původní (př. Vientamci u nás)
  - **separace** – odmítnutí nové kultury a setrvávají pouze na své původní (př. Arabové ve Francii)

Enkultura

- proces přejímání kultury dané společnosti
- nezbytná podmínka pro začlenění do společnosti a fungování v ní
- probíhá od narození do smrti, kdy si jedinec osvojuje prvky kultury, která ho obklopuje

Umění

V širším slova smyslu je **kultura** vše, co člověk vyrobil, vypěstoval, zjednodušeně řečeno vše, co člověk přidává, k již existující přírodě. V užším slova smyslu můžeme kulturu chápat jako díla s estetickou hodnotou, tedy **umění**.

Umění = lidská činnost, která má za cíl vytvořit **umělecké dílo**

Umělecké dílo by v nás mělo vyvolat **pocit krásna**, obohatit nás o **nové dojmy**.

Funkce umění:

- ❖ **estetická** – umění nám umožňuje prožívat krásu
- ❖ **magická** – původní funkce umění (pravěké rituály pro úspěch lovu a plodnost ženy)
- ❖ **poznávací** – umění zprostředkovává nové informace (např. o cizích krajích, jiných lidech a zvířatech)
- ❖ **komunikativní** – umění nám něco sděluje (příběhy, myšlenky, poselství)

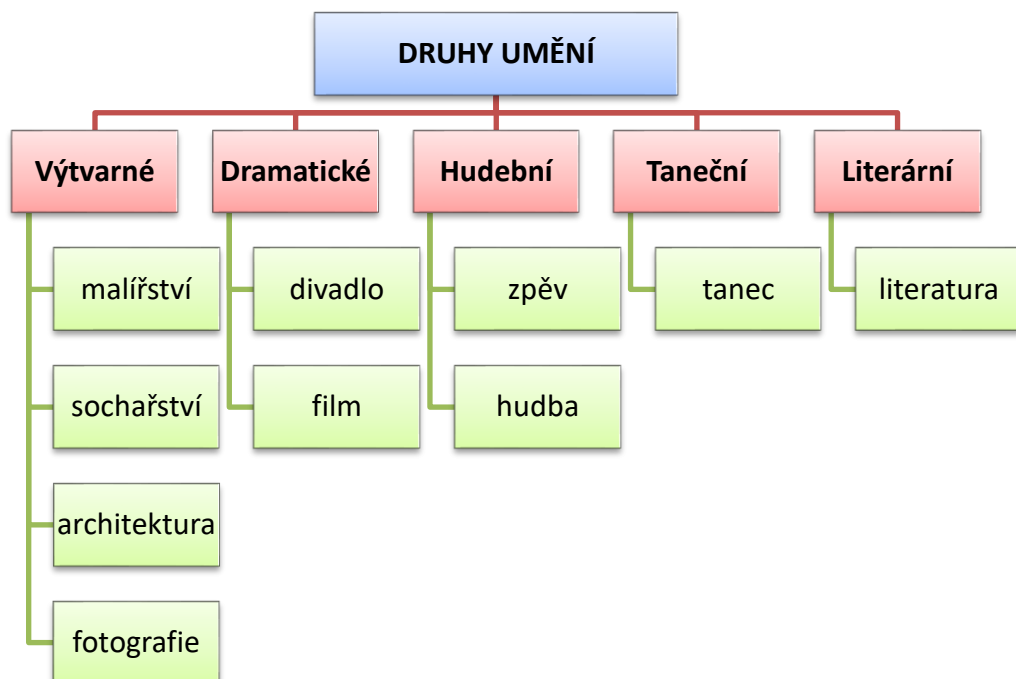
Krásu, krásno, krásno

- krása je **subjektivní** (to, co se líbí mě, se nemusí líbit někomu jinému)
- je těžké stanovit jasná pravidla, co je krásné – znaky harmonie, řád, jednota v rozmanitosti, souměrnost
- př.

ESTETIKA = věda, která se zabývá krásným, jeho působením na člověka

Kýč

- podbíživý, líbivý výtvarný projev pochybné umělecké hodnoty
- zpracovává banální, sentimentální nebo dobově žádané téma
- př.

Kultura v našem životě

Náš **volný čas** můžeme trávit různým způsobem – sledováním TV, sportováním nebo se můžeme vydat za kulturou

Kulturní zařízení:

- **DIVADLO** – zde se hrají představení pro diváky, cílem je pobavit, ale i předávat informace
  - Divadlo Jiřího Myrona, Divadlo Antonína Dvořáka, Komorní scéna Aréna, Divadlo Petra Bezruče, Divadlo loutek
- **GALERIE** – slouží k vystavování uměleckých děl (obrazy, sochy....)
  - Plato, Galerie výtvarného umění
- **KNIHOVNA** – slouží k půjčování knih
  - Státní vědecká knihovna, Knihovna města Ostravy
- **KONCERTNÍ SÁL** – slouží pro konání hudebních koncertů
- **KINO** – slouží k hromadnému sledování filmových představení
  - Luna, Cinestar, Cinema city, Minikino kavárna
- **DŮM KULTURY** – zařízení, ve kterém najdeme např. taneční sál, divadelní sál, restaurace, obřadní síň, klubové místnosti
  - Dům kultury města Ostravy, Akord
- **MUZEUM** – zde se uchovávají a vystavují předměty o člověku a jeho prostředí. Cílem je vzdělávat a vychovávat
  - Ostravské muzeum, Hornické muzeum

Vysvětli pojmy:

- Kulturní člověk -
- Vyjít si za kulturou -
- Zkulturnit se -
- Kulturní barbar -

Masová kultura a masmédia

Masová kultura = kultura, která se zaměřuje na velké množství lidí - např. *filmy, hudba, literatura, ale také odívání či úprava vlasů*

- je nenáročná, slouží k vyplnění volného času, ale zároveň nepodporuje myšlení a rozvoj fantazie

Úkol: Zamysli se, co je právě teď módní mezi tvými vrstevníky (např. co se nosí, jaké účesy, oblíbený seriál či pořad)

K šíření masové kultury slouží tzv. **masmédia** (hromadné sdělovací prostředky):

- rozhlas
- televize
- internet
- tisk (noviny, časopisy, knihy)
- mobilní telefon

Masmédia také slouží k **informování** a **vzdělávání**.

Masmédia mají velmi silný vliv na své příjemce → *dokážou změnit názory a postoje těch lidí, kteří všem informacím bezmezně věří.* → **Proto musíme informace získané z masmédií objektivně zhodnotit a třeba i porovnat s dalšími zdroji!!**

Reklama

- příklad **masové komunikace** (směřuje od jednoho šířitele sdělení k velkému množství příjemců)
- z lat. *clamare* = křičet, volat
- cílem reklamy je:
  - **zvýšení prodeje**
  - **ovlivnit** a **přesvědčit** nás ke koupi zboží či upřednostnění nějaké služby
- vždy poukazuje na klady produktu
- druhy reklamy:
  - televizní
  - novinová
  - rozhlasová
  - plakátová

Video: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11078664394-tybrdo/418234100061001-reklama>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10214728740-byt-v-obraze/209572233420007-reklama/>

Kulturní bohatství

Kulturní bohatství národa tvoří:

1. Významné výtvořy lidské činnosti

= takové předměty či stavby, které jsou dokladem historického vývoje

V ČR existují 3 typy:

a) Památky zapsané do Seznamu světového dědictví UNESCO

- sem patří nejvýznamnější památky z celého světa
- ČR jich má 12
- z uč. s. 49 si 5 památek vypiš

b) Národní kulturní památky

- výtvořy lidské činnosti, které považujeme za nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa
- v ČR cca 230 – z uč. si vypiš 3 příklady

c) Kulturní památky

- doklady historického vývoje, které mají přímý vztah k významným osobnostem a histo. událostem

2. Kulturní zvyklosti

- jsou to obyčeje a zvyky po našich předcích

3. Zvláště chráněná území

- kromě péče o kulturní památky, musíme jako společnost **chránit přírodu**
- zvýšená ochrana a péče je věnována ekologicky cenným lokalitám → zřizujeme **zvláště chráněná území (v ČR existuje 6 typů)**

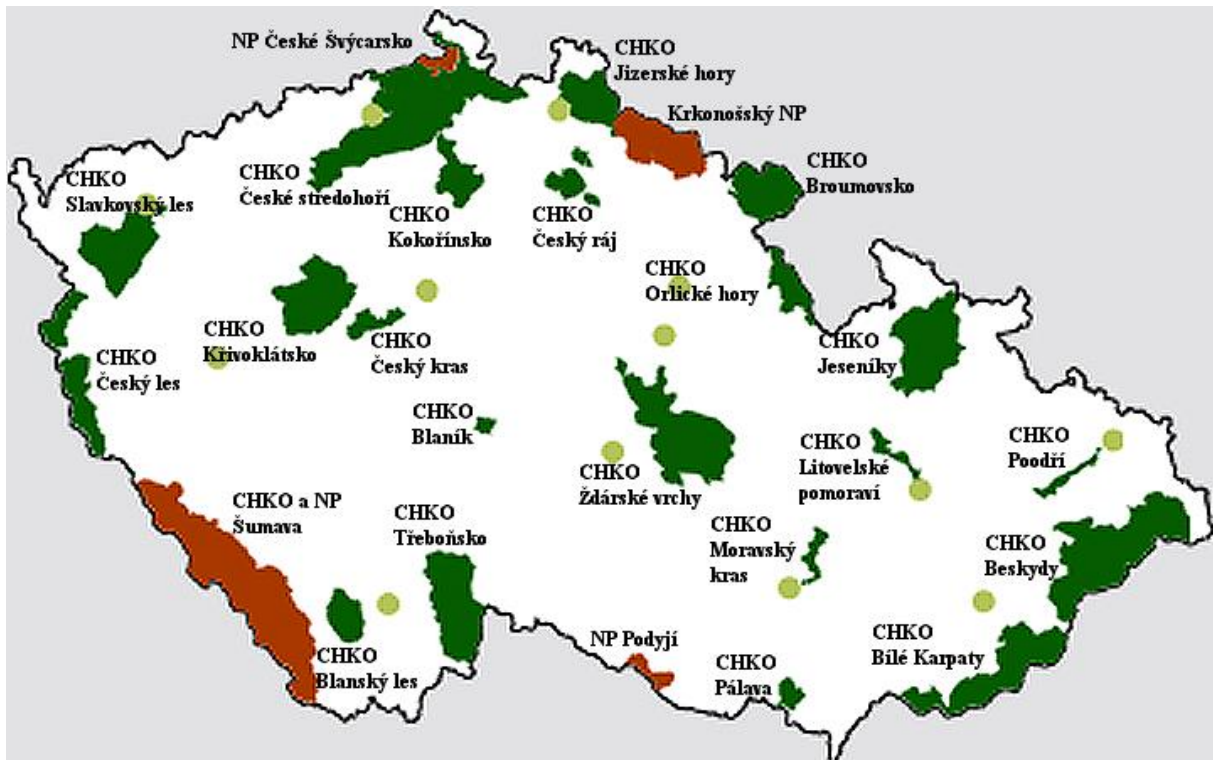
➤ **Národní parky (NP)**

- platí zde nejprísrnější režim ochrany
- v ČR 4 NP : Z mapy na s. 51 vyhledej a vypiš NP v ČR

- [redacted]

➤ **Chráněné krajinné oblasti (CHKO)**

- V ČR 26 – Z mapy na s. 51 vyhledej a vypiš 10 CHKO

Zdroj: <http://www.vyukovematerialy.cz/zemak/rocnik9/kraj5.htm>

Zdroj: <http://slideplayer.cz/slide/11152747/>

Problémy modré planety

GLOBÁLNÍ PROBLÉMY = nejzávažnější problémy planety Země

Dělíme je:

1. **Globální ekologické problémy** – dopad na životní prostředí
2. **Globální společenské problémy** – zasahují lidskou společnost

1. Globální ekologické problémy

a) GLOBÁLNÍ OTEPLOVÁNÍ

- vede k výkyvům počasím, které mají za následek: tání ledovců, zvýšení hladiny oceánů, záplavy

b) ZMENŠOVÁNÍ OZONOVÉ VRSTVY

- ozonová vrstva nás chrání před pronikáním nebezpečného ultrafialového záření ze Slunce

c) NIČENÍ PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ

- v důsledku rozvoje průmyslové výroby člověk ničí přírodní prostředí kolem sebe:
  - kácení tropických deštných lesů
  - znečišťování ovzduší
  - vymírání některých druhů rostlin a živočichů
  - navyšování množství odpadů

2. Globální společenské problémy

a. ROZDÍLY V ŽIVOTNÍ ÚROVNI

- stále se prohlubuje rozdíl v životní úrovni obyvatel vyspělých a rozvojových zemí (BOHATÍ x CHUDÍ)
- vyspělé země plýtvají X rozvojové země žijí v bídě (nemoci, hladomory)

b. VÁLKY

- z uč. s. 54 si vypiš, co to je válka
- příčiny válečných konfliktů:

- národností
- náboženské
- politické

c. TERORISMUS

= promyšlené a plánované násilí zaměřené obvykle proti nevinným lidem a civilním objektům

- cílem terorismu je vyvolat strach

d. CIVILIZAČNÍ CHOROBY

- pro vyspělé země je typický nárůst tzv. **civilizačních chorob**
- patří k nim:
  - Vysoký krevní tlak
  - Cukrovka
  - Zhoubné nádory
  - Deprese

- z uč. s. 55 si vypiš, jak můžeme předcházet civilizačním chorobám

Za D.Ú. si udělej výpisky, jak můžeme tyto globální problémy řešit

Cesty k nápravě

IV. Já a hospodaření

Vlastnictví a majetek

Potřeba – pocit nadbytku nebo nedostatku

Potřeby, které jsou nezbytné pro zachování našeho života, nazýváme **základní (primární, biologické)**. Pokud jsou tyto potřeby naplněny, tak chceme naplnit zbylé potřeby, tzv. **sekundární potřeby**.

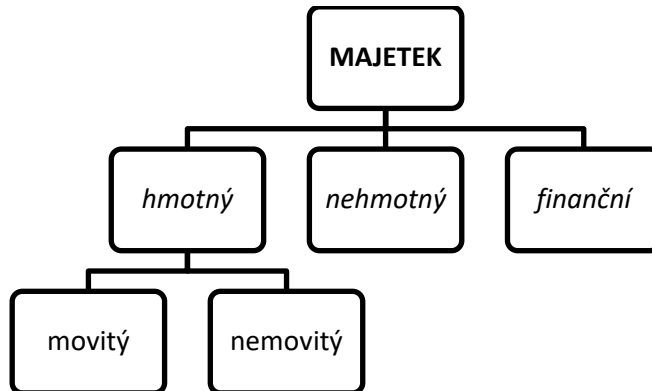
Máme-li nějakou potřebu, tak se ji snažíme uspokojit

- **Statky** – jsou to předměty, které uspokojují lidské potřeby (kniha, DVD, oblečení)

- **Služby** – jsou to činnosti, které uspokojují lidské potřeby (návštěva kina, divadla, koncertu)

Vlastnictví

- do vlastnictví zahrnujeme **majetek a peníze**

Nehmotný majetek – autorská práva k nějakému literárnímu dílu, vynálezu

Hmotný majetek – auto, dům, oblečení

- *majetek movitý* – přemístitelný (nábytek, auto, knihy)
- *majetek nemovitý* – nepřemístitelný, tzv. nemovitosti, pozemky a věci pevně spojené s povrchem země (stromy, budovy)

Finanční majetek – peníze, cenné papíry

Druhy majetku

A. SOUKROMÝ

- osobní m.** – vše, co vlastní jednatel - př.
- rodinný majetek** – vše, co vlastní rodina – př.
- podnikový m.** – všechno, co patří vlastníkovu firmy – př.

B. VEŘEJNÝ

- obecní m.** – vše, co vlastní obec
- státní majetek** – státní budovy, pozemky, přírodní bohatství, kulturní památky

Peníze a rozpočet

Naturální směna = výměna zboží za jiné zboží

Funkce peněz:

- **prostředek směny (platidlo)** – peníze směňuje za zboží a služby
- **měřítka ceny** – jsou mírou ocenění a služby
- **uchovatel hodnot** – za peníze si můžeme koupit zboží v budoucnu, protože si uchovávají svou hodnotu

Formy peněz:

1. **HOTOVOST** – kovové mince a papírové bankovky → slouží k hotovostní platbě
2. **BEZHOTOVOSTNÍ PENÍZE** – peníze, které jsou uloženy na účtech bank → slouží k bezhotovostní platbě (platební karty)

S penězi se musíme naučit hospodařit. V tom nám může pomoci **rozpočet**.

Rozpočet = plán finančního hospodaření při porovnání příjmů a výdajů.

Druhy:

- a) rozpočet jednotlivce
- b) obecní rozpočet
- c) státní rozpočet
- d) rodinný rozpočet
- e) podnikový rozpočet

Rozpočet může být:

- **VYROVNANÝ** - příjmy = výdaje
- **PŘEBYTKOVÝ** - příjmy > výdaje → vytváříme rezervy
- **SCHODKOVÝ** - příjmy < výdaje → čerpáme z rezerv nebo se zadlužujeme